WSTĘP

Polska, podobnie jak inne kraje dawnej Europy Wschodniej, jest od początku lat dziewięćdziesiątych ubiegłego wieku zaliczana do grona państw, objętych transformacją ustrojową, a w tym przejściem od gospodarki centralnie zarządzanej do gospodarki rynkowej. I choć dziś nie brak głosów, że pewne istotne fakty, takie jak przynależność do Unii Europejskiej czy też funkcjonowanie praktycznie wszystkich podstawowych instytucji gospodarki rynkowej, czynią coraz mniej zasadnym dalsze posługiwanie się terminem transformacja, to równocześnie jednak panuje swoisty konsensus co do tego, że nadal występuje pewna specyfika tych gospodarek, będąca w znacznej mierze pochodną stopnia dojrzałości i stabilności rozwiązań instytucjonalnych zarówno w rozumieniu instytucji – organizacji, jak i instytucji o charakterze reguł kształtujących zachowania poszczególnych podmiotów gospodarczych.

Wspomniana powyżej specyfika, odnosząca się do polskiej i podobnej do nich gospodarek, rodzi wiele pytań, odnoszących się między innymi do roli państwa w gospodarce oraz szeroko rozumianej polityki ekonomicznej.

Dwie zasadnicze ścierające się ze sobą opcje w odniesieniu do roli państwa i polityki ekonomicznej w polskich realiach gospodarczych – to z jednej strony koncepcja potrzeby radykalnego odwoływania się do samoregulacji rynkowej, a zarazem równie zdecydowanego ograniczenia zaangażowania państwa w procesy ekonomiczne, a z drugiej opcja wskazująca na różne niedoskonałości rynku i postulująca znacznie bardziej aktywną politykę ekonomiczną realizowaną przez państwo. Niestety obserwując wymianę poglądów między reprezentantami dwóch zarysowanych stanowisk, wywodzącymi się zwłaszcza z grona polityków i działaczy gospodarczych, można niekiedy odnieść wrażenie, że używane argumenty odwołują się do czasem już dość zamierzchłych, z punktu widzenia rozwoju myśli ekonomicznej, koncepcji bądź do bardzo uproszczonej wizji funkcjonowania gospodarki rynkowej. Dlatego zasadne i pożądane wydaje się podejmowanie różnych działań, a w tym przedsięwzięć publikacyjnych, mających na celu propagowanie i popularyzowanie najnowszych osiągnięć teorii ekonomii oraz prób aplikacji różnych koncepcji teoretycznych do dyskusji o zjawiskach gospodarczych, występujących w realiach takiej gospodarki jak Polska.

Powyżej zarysowana idea przyświeca zawartemu w prezentowanej publikacji zbiorowi opracowań, przygotowanych przez pracowników i doktorantów z czte-

rech katedr Wydziału Ekonomii Akademii Ekonomicznej w Poznaniu: Historii Myśli Ekonomicznej, Makroekonomii i Badań nad Gospodarką Narodową, Polityki Gospodarczej i Planowania Rozwoju oraz Teorii Pieniądza i Polityki Pieniężnej, a także Katedry Mikroekonomii z Wydziału Zarządzania.

Pierwszy artykuł autorstwa Izabeli Bludnik odnosi się do będącej przedmiotem licznych dyskusji hipotezy naturalnej stopy bezrobocia. Kwestia ta ma istotne znaczenie zarówno z punktu widzenia teorii ekonomii, a zwłaszcza sporu pomiędzy kontynuatorami tradycji keynesowskiej i tradycji neoklasycznej, jak i dla polityki gospodarczej, a w szczególności polityki w odniesieniu do rynku pracy.

Problematyki rynku pracy w Polsce i dyskusji na temat realizowanej przez państwo polityki makroekonomicznej ukierunkowanej na ograniczanie bezrobocia dotyczy opracowanie Beaty Woźniak. Zawarte w tym artykule wyniki badań empirycznych mogą stanowić interesujący przyczynek do rozważań na temat skuteczności działań państwa.

O ile pierwsze dwa opracowania wiążą się przede wszystkim z polityką fiskalną, o tyle następne dwa artykuły, autorstwa Jacka Walluscha i Pawła Błaszczyka, nawiązują bezpośrednio do dyskusji na temat polityki pieniężnej. W opracowaniu J. Walluscha czytelnik będzie mógł się zapoznać z istotnym – a w ograniczonym stopniu odzwierciedlonym w polskiej literaturze ekonomicznej – problemem tzw. indeterminizmu realnego jako czynnika ograniczającego skuteczność polityki pieniężnej, wykorzystywanej w celu stabilizacji gospodarki.

Z kolei P. Błaszczyk podejmuje dyskusję na temat stabilności cen jako podstawowego celu polityki pieniężnej. Kwestia ta wraca przy okazji kolejnych odsłon sporu o prowadzoną w Polsce przez NBP i Radę Polityki Pieniężnej politykę monetarną i eksponowanej przez istotną część przeciwników dotychczasowej polityki monetarnej idei odstąpienia od strategii bezpośredniego celu inflacyjnego na rzecz innych zadań bądź przynajmniej uczynienia z nich (na przykład ze wzrostu gospodarczego) celów równorzędnych wobec stabilizacji cen.

Artykuły autorstwa Sławomira Kalinowskiego oraz Jacka Jastrzębskiego mają przede wszystkim wymiar metodologiczny. W swym artykule S. Kalinowski przybliża czytelnikom problem możliwości wykorzystania w ekonomii metod eksperymentalnych. Sprawa ta jest o tyle istotna, że tradycyjnie ekonomia była utożsamiana z nauką nieeksperymentralną, co zresztą nieraz służyło jako swego rodzaju wymówka dla autorów różnych, niekiedy mało udanych, działań z zakresu polityki gospodarczej. Brak możliwości odwołania się do eksperymentu służył bowiem do uzasadnienia tezy, że dopiero próba implementacji w praktyce pewnych rozwiązań może dać ostateczną odpowiedź co do słuszności podejmowanych przedsięwzięć.

J. Jastrzębski odwołuje się do dyskusji na temat tak istotnych zjawisk, jak efekty zewnętrzne i koszty transakcyjne, dokonując konfrontacji podejścia typowego dla szkoły neoklasycznej, której wyrazem jest koncepcja Artura C. Pigou, z podejściem bliskim tak zwanej nowej ekonomii instytucjonalnej, zapoczątkowanym publika-

cjami Roberta Coase'a. Dyskusja na temat charakteru efektów zewnętrznych i ich konsekwencji zarówno ekonomicznych, jak i społecznych ma istotne znaczenie między innymi z punktu widzenia rozważań na temat roli państwa w gospodarce, a w tym w takim obszarze gospodarki jak infrastruktura.

Właśnie infrastruktury jako szczególnego i tradycyjnego obszaru polityki gospodarczej dotyczą dwa kolejne artykuły autorstwa Piotra Rosika i Katarzyny Sobiech.

P. Rosik podejmuje rozważania na temat roli infrastruktury w procesach wzrostu gospodarczego. Tradycyjnie uważano infrastrukturę za istotny, a niekiedy wręcz kluczowy czynnik wzrostu, zwłaszcza w kontekście dyskusji o ograniczaniu różnic regionalnych w poziomie rozwoju. Współczesne koncepcje, dotyczące miejsca infrastruktury w procesach wzrostu, są na ogół znacznie bardziej ostrożne w formułowaniu jednoznacznych wniosków. Problem, którego dotyczy artykuł P. Rosika, ma zasadnicze znaczenie między innymi z punktu widzenia dyskusji na temat rozwoju infrastruktury jako drogi niwelacji różnic regionalnych w Polsce, a zwłaszcza przyśpieszenia rozwoju tak zwanej ściany wschodniej.

W artykule K. Sobiech czytelnik znajdzie dyskusję na temat idei partnerstwa publiczno-prywatnego jako narzędzia rozwoju infrastruktury. Tradycyjnie rozwój infrastruktury był identyfikowany przede wszystkim z zadaniami sektora publicznego. Jednakże stopniowo, w znacznej mierze na skutek ograniczoności dostępnych środków budżetowych, w różnych krajach zaczęto wdrażać ideę łączenia podmiotów publicznych z podmiotami prywatnymi w celu tworzenia i eksploatacji infrastruktury. Także i w Polsce próbuje się wykorzystywać ideę partnerstwa publiczno-prywatnego. Jednakże uzyskane do tej pory efekty wskazują na to, że nie jest to rozwiązanie ani łatwe, ani bezwzględnie gwarantujące sukces.

Ostatni tekst, autorstwa Katarzyny Gabryelczyk, odnosi się do stosunkowo nowej na polskim rynku instytucji, jaką są fundusze inwestycyjne. Rozwój tego rodzaju instytucji ma szczególne znaczenie między innymi z punktu widzenia wzmocnienia roli rynku jako regulatora gospodarki, a zarazem ograniczania alokacyjnej funkcji państwa.

Na zakończenie w imieniu całego zespołu autorów chciałbym wyrazić nadzieję, że prezentowany zbiór zostanie potraktowany jak przyczynek do dyskusji o polityce gospodarczej zarówno w jej wymiarze teoretycznym, jak i praktycznym.

Chciałbym także podziękować za niezwykle cenne uwagi rcenzentowi Panu profesorowi Andrzejowi Matysiakowi. Uwagi te pozwoliły na wyeliminowanie różnych niedostatków pierwotnych wersji publikowanych opracowań. Oczywiście pełną odpowiedzialność za ostateczną treść ponoszą autorzy, którzy mają świadomość, że część spośród omawianych przez nich kwestii należy do tych obszarów współczesnej ekonomii, które są przedmiotem niekiedy bardzo ożywionych dyskusji i źródłem istotnie zróżnicowanych opinii.

Marek Ratajczak